

NAAR EEN ACTIVISTISCHE REKENKAMER?

Regionaal Vrijdagmiddagje Heemskerk

Inleiding

Tijdens het Regionaal Vrijdagmiddagje van 24 april 2009 in Heemskerk hebben wij gesproken over het thema van de *activistische rekenkamer*.

In zijn inleiding ging Hein Albeda, in lijn met zijn eerder verschenen artikel in *Bestuurswetenschappen 2009, nr. 1*, in op een passende rol van de rekenkamer in het lokale bestel. Albeda pleitte voor een rekenkamer die het systeem vergaand prikkelt. Hij onderscheidde drie punten waarop een rekenkamer zich kan profileren:

- A. 'Kies een specifiek eigen terrein' (onderzoeksterrein)
- B. 'Niet formeel, maar interactief proces' (instrumenten)
- C. 'Word een gewaardeerde sparringpartner' (houding in politieke omgeving)

De tweede helft van de middag gingen deelnemers met elkaar in discussie over de voorwaarden die op de genoemde drie punten aan een 'activistische' rekenkamer kunnen worden gesteld. Een activistische rekenkamer werd daarbij gezien als een rekenkamer die daadwerkelijk verschil maakt.

Voorwaarden voor een activistische rekenkamer

De voorwaarden die de deelnemers in de discussie benoemden, zijn hieronder samengevat en gerangschikt naar thema. Deze voorwaarden willen een handreiking zijn om als rekenkamer een verschil te kunnen maken in de eigen gemeente, de eigen provincie of het eigen waterschap!

A. 'Kies een specifiek eigen terrein' (onderzoeksterrein)

Voorwaarden bij de **onderwerpskeuze** zijn:

- Overweeg bij de keuze van het onderwerp eerst of een ander orgaan het onderwerp al onderzocht heeft of ook zou kunnen onderzoeken.
- De politieke relevantie van het onderwerp moet gevoeld worden door de raad. Er moet bijvoorbeeld een risico zijn dat het beleid niet uitgevoerd wordt zoals bedoeld door de raad.
- Een toets van de relevantie voor de raad is dat een onderzoek naar het gekozen onderwerp kan leiden tot aanbevelingen waar de raad vanuit zijn eigen rol iets mee kan.
- Het onderwerp moet binnen de taak van de rekenkamer vallen – dus binnen artikel 182 Gemeentewet.

Voorwaarden bij de **doelstelling** van onderzoek:

- Doel van een onderzoek kan zijn om slechts een stand van zaken te meten, maar alleen wanneer dit voor de raad een illustratie is van de doelmatigheid of doeltreffendheid van het beleid.
- In een onderzoek naar doeltreffendheid staat de relatie tussen prestaties en effecten centraal. Doel van een rekenkameronderzoek kan zijn om te bepalen in hoeverre sturingsinformatie in deze relatie inzicht biedt.
- Als het doel van het onderzoek bewustwording is, hoeft het rapport niet noodzakelijkerwijs conclusies en aanbevelingen te bevatten.

B. 'Niet formeel, maar interactief proces' (instrumenten)

Voorwaarden bij het **normenkader**

- Een normenkader kan naast wettelijke normen en normen uit het beleid van de gemeente, bestaan uit criteria van de rekenkamer zelf, mits de rekenkamer transparant is over die normen en hun totstandkoming.
- Leg je normenkader vooraf niet strikt vast, laat ruimte om tijdens je onderzoek in te kunnen spelen op de praktijk.
- Als je een onderzoek wilt dat 'landt' bij de ambtelijke organisatie, zorg dan dat je ambtenaren ook betreft bij de totstandkoming van je normen.

Voorwaarden voor de keuze van de **onderzoeksmethoden**

- Als je direct betrokken deskundigen gebruikt als één van je informatiebronnen, zorg dan dat je je bewust bent van hun belangen.
- Wanneer direct betrokken deskundigen je enige informatiebron zijn, is het raadzaam om (bijvoorbeeld in een werkbijeenkomst) tegengestelde belangen samen te brengen. Zo kun je die belangen aan elkaar toetsen.

Voorwaarden voor de procedure van **wederhoor**

- Maak het proces van wederhoor interactief zodat je meer draagvlak creëert voor de resultaten van het onderzoek. Probeer het eens met een gesprek, i.p.v. een uitsluitend schriftelijke ronde.
- Voorkom bij een interactieve benadering van met name het bestuurlijk wederhoor de schijn dat je aan de leiband van het college loopt. Blijf eigenaar van de conclusies en aanbevelingen.

Voorwaarden voor wijze van **rapporteren**

- Een grondige analyse van de situatie is onontbeerlijk om het gezag van de rekenkamer te handhaven.
- Maak het onderzoek niet onnodig uitgebreid: stop als de belangrijkste conclusies en aanbevelingen in beeld en onderbouwd zijn.
- Het belangrijkste doel van een rekenkamerrapport is om een beweging te weeg te brengen.

C. 'Word een gewaardeerde sparringpartner' (Houding in politieke omgeving)

Voorwaarden voor een goede **relatie met de raad**

- Indien de raad om een onderzoek verzoekt, toets dan als rekenkamer altijd of de vraag ook op andere wijze kan worden beantwoord en adviseer de raad daarover.
- Betrek de raad in het onderzoek, bijvoorbeeld in een werkbijeenkomst.

Voorwaarde voor een goede **relatie met het college**

- Betrek voor draagvlak voor de resultaten van je onderzoek altijd het college in je onderzoek.

Voorwaarden voor een goede **relatie met de organisatie**

- Treedt regelmatig met de organisatie in overleg, zodat je weet wat er speelt en geholpen wordt bij het selecteren van relevante onderzoeksonderwerpen.
- In geval van relevante 'bijvangst' tijdens een onderzoek, adviseer de organisatie daar dan over.

Hebt u vragen over deze voorwaarden? Of wilt u nog meer tips om het verschil te maken? Neem dan contact op met Marleen Laverman via laverman@necker.nl of op 06-16509331.